

Klinisk ernæring

Klinisk ernæring

6. udgave

Redigeret af

Palle Bekker Jeppesen, Christian Lodberg Hvas,
Marianne Boll Kristensen, Gitte Aarøe Dam,
Henrik Højgaard Rasmussen og Jørgen Wiis

Munksgaard

Velkommen til et særligt nyhedsbrev nr. 98 fra Dansk Selskab for Klinisk Ernæring (DSKE). Den usædvanlige forside skyldes, at 6. udgave af lærebogen i klinisk ernæring udkommer den 10. november 2023. DSKE har været tæt involveret i revision af lærebogen, der er gennemredigeret efter Ib Hessov og Palle Bekker Jeppesens redaktion af 5. udgave fra 2012. Tusind tak til de 60 forfattere som har ydet et enormt bidrag til de i alt 33 kapitler i bogen. Vi håber at bogen finder god brug i uddannelsesinstitutioner, kommuner, hospitaler, andre steder hvor praksisser og ernæring er på klinisk dagsordenen. Køb den, anbefal den, brug den.

DSKE

DANSK SELSKAB for KLINISK ERNÆRING

Kapitler og forfattere i bogen

Kapitel

Ernæring ved faste og sygdom
 Underernæring: klassifikation, opsporing og diagnose
 Immunforsvaret og ernæring
 Væske og elektrolytter
 Behov for energi og makronæringsstoffer
 Mikronæringsstoffer
 Vurdering af ernæringstilstand
 God ernæringspraksis
 Registrering af ernæringsindtag
 Kostformer og orale ernæringspræparater
 Sondeernæring
 Intravenøs ernæring og væske
 Refeeding syndrom
 Den ældre patient
 Dysfagi
 Det syge barn
 Det præmature barn
 Præ- og postoperativ ernæring
 Den kritisk syge
 Cancer
 Hæmatologiske sygdomme
 Mavearmsygdomme
 Leversygdomme
 Alkoholoverforbrug
 Sygdomme i centralnervesystemet
 Kronisk nyresygdom
 Reumatologiske sygdomme
 Knogleskørhed og forstyrrelser i kalciumstofskiftet
 Svær overvægt og bariatrisk kirurgi
 Diabetes mellitus
 Hjertekarsygdom
 Lungesygdomme
 Spiseforstyrrelser

Forfatter

Palle Bekker-Jeppesen, Henrik Højgaard Rasmussen)
 Henrik Højgaard Rasmussen, Mette Holst, Anne Marie Beck)
 Jørgen Steen Agnholt, Jens Rikardt Andersen
 Jens Rikardt Andersen, Lars Vinter-Jensen
 Marianne Boll Kristensen, Mette Borre
 Christian Lodberg Hvas, Signe Wildt, Jørgen Wiis
 Mette Borre, Christian Lodberg Hvas, Charlotte Lock Rud
 Mette Holst, Henrik Højgaard Rasmussen, Anne Marie Beck
 Mette Borre, Mette Holst
 Anne Marie Beck, Ane Rytter, Mette Borre
 Lotte Boa Skadhauge, Christian Lodberg Hvas, Mette Borre
 Palle Bekker-Jeppesen, Lars Vinter-Jensen
 Malene Lyngesen, Anette Winnie Martinsen, Marianne Boll Kristensen, Jørgen Wiis
 Anne Marie Beck, Line Dam Bülow
 Heidi Niemeier, Irene Wessel, Dorthe Melgaard
 Vibeke Brix Christensen, Christian Mølgaard, Karin Kok, Helene Kvistgaard
 Gitte Zachariassen, Tine Brink Henriksen
 Janne Ladefoged Fassov, Helene Rask Dalby, Bente Thoft Jensen, Sanne Harssløf
 Jørgen Wiis, Dorte Illum
 Randi Tobberup, Marianne Boll Kristensen, Andreas Carus
 Christiane Sophie Saxen, Christian Bjørn Poulsen
 Christian Lodberg Hvas, Henrik Højgaard Rasmussen, Mette Borre, Janne L. Fassov
 Luise Aamann, Peter Holland-Fischer, Mette Borre, Gitte Aarøe Dam
 Gitte Aarøe Dam, Luise Aamann, Henriette Ytting Lambert
 Randi Tobberup, Dorthe Nass
 Per Ramløv Ivarsen, Marianne Rix, Nikita Misella Hansen
 Asta Linauskas, Maja Skov Kragstnæs, Torkell Ellingsen
 Peter Vestergaard, Lars Rejnmark
 Jens Meldgaard Bruun, Anette Winnie Martinsen
 Filip Krag Knop, Bettina Ewers
 Lotte Juul
 Howraman Meteran, Randi Tobberup, Mette Holst
 René Klinkby Støving, Takyiwa Boateng (Tata)

Ernæringsugen, uge 44

Af Mette Holst

Vi håber også at du er tæt på et eller flere af de arrangementer, der løber af stablen i anledning af ernæringsugen. Ugen blev skudt i gang med et online *kick-off* arrangement torsdag 26. oktober, hvor 46 deltagere havde logget på. Professor, og leder af Center for Ernæring og Tarmsvigt ved Aalborg Universitetshospital Henrik Højgaard Rasmussen fortalte om det Danske og internationale ONCA (<https://european-nutrition.org>), ESPEN (<https://www.espen.org/>) og dske.dk, og deres rolle i implementering af ernæringsindsatser. Derefter fortalte han om lidt om nyt fra de tre organisationer, om ernæringsrisiko og dens konsekvenser og ernæringens betydning i behandlingen. Så fulgte Professor Mette Holst, også Aalborg Universitetshospital med et indlæg om forekomsten af ernæringsrisiko blandt brugere i forskellige dele af sundhedsvæsenet og serviceindsatser i DK og diskuterede implementering af opsporing af ernæringsrisiko og ernæringsindsatser i det omskiftelige sundhedsvæsen. Endelig gav Ann Leistikko, direktør for Lungeforeningen et levende indblik i perspektiver på et godt liv med god funktionsevne, herunder at være i god ernæringsstilstand fra patienter og om patientforeningens arbejde for at styrke patienternes gode liv. Til sidst var der en kort diskussion med tilhørerne.

Arrangementet blev optaget ved hjælp af Matthias Korth Vesterdal, sekretariatschef ved bl.a. ONCA i Dansk Erhverv, som venligst havde taget sig af tilmeldinger og udlånt platform til arrangementet. Optagelsen kan ses via dette link:
<https://www.danskerhverv.dk/videoer/20232/oktober/kickoff-for-ernaringsugen/>

Undervisningsprogram til apoteksansatte

Til ernæringsugen har samme Henrik Højgaard Rasmussen og Mette Holst fra Aalborg Universitetshospital udarbejdet 2 korte undervisningsvideoer der eksklusivt er til Apotekerforeningen, især møntet på frontpersonale der taler med kunderne. Således vil apotekernes medarbejdere i Ernæringsugen se en video om sygdomsrelateret underernæring og betydning af tidlig ernæringsindsats for outcomes. Video 2 handler om opsporing af underernæring via køb og kundernes spørgsmål til personalet på apoteker. Videoerne er ikke sponsorerede, og ganske simpelt optaget med egne mobiltelefoner. Mindre omkostningstungt kan det ikke gøres 😊

Ernæringsugens øvrige arrangementer der er indmeldt til DSKE, kan du se på hjemmesiden www.dske.dk.

Indstillinger til Jens Kondrup prisen 2024

Hvem skal have Jens Kondrup Prisen 2024? Prisen er på 10.000 kr. og den tildeles et medlem af DSKE, som har gjort en forskel inden for behandling af sygdomsrelateret underernæring. Kriterier, som indgår ved vurdering af indstillede kandidater: • Gennemførelse af klinisk betydende projekt eller intervention med udbredelsesmulighed • Aktiv behandling eller forskning inden for sygdomsrelateret underernæring • Internationale perspektiver af forskning inden for sygdomsrelateret underernæring.

Kandidater kan indstilles til DSKEs bestyrelse ved kontakt til bestyrelsens sekretær (bestyrelse@dske.dk) senest 24. januar 2024. Alle medlemmer af DSKE kan indstilles, og alle enkeltpersoner kan indstille kandidater. Indstillingen skal være begrundet og på højst 200 ord. DSKEs bestyrelse vælger modtageren af prisen blandt de modtagne indstillinger. Prisen kan ikke tildeles aktuelle medlemmer af DSKEs bestyrelse.

Prisen uddeles ved årsmødet i klinisk ernæring, hvor prismodtageren holder en forelæsning på ca. 20 minutter

Mine oplevelser på ESPEN 2023

Af Nikita Misella Hansen

Årets ESPEN kongres er veloverstået. Det var en helt igennem fantastisk kongres fyldt med spændende og inspirerende oplæg indenfor en lang række specialer. Det var et år hvor ESPEN satte en ny rekord for antal modtagne abstracts (i alt 1.120 abstracts), samt mere end 3.700 tilmeldte deltagere fra 103 lande. Danmark var også stærkt repræsenteret med ny og inspirerende forskning. ESPEN bød på fire inspirerende og lærerige dage. *Sir David Cuthbertson Lecture* fandt sted på dag to. Det var et oplæg der på fornemmeste vis demonstrerede at vigtigheden af klinisk ernæring også i høj grad ligger i detaljen.

For mig personligt var det helt fantastisk at komme til ESPEN i Lyon.

Som bekendt blev ESPEN kongressen i 2020 omlagt til at være virtuel. Den oprindelige plan var at kongressen skulle være afholdt i Lyon, her skulle jeg dengang have præsenteret mine resultater fra min kandidatafhandling. I stedet har jeg i år været på ESPEN for at præsentere mine resultater fra mit ph.d.-projekt.

Jeg havde en poster med til Lyon, og dette års postersession fungerede godt. Der var god plads og der var sat god tid af til at der både var mulighed for at præsentere egne resultater, samt at få et indtryk af nogle af de mange andre spændende projekter indenfor klinisk ernæring.

Der er mange højdepunkter at fremhæve fra dette års ESPEN kongres, men jeg vil gøre det kort og sige tak til alle jer fra DSKE der var med på ESPEN. For mig var et af de største højdepunkter at gense så mange inspirerende mennesker. Jeg glæder mig til at se jer alle igen til fremtidige arrangementer i DSKE regi.

Afslutningsvis vil jeg endnu engang udtrykke min store taknemmelighed til både DSKE og ESPEN for at kåre mit abstract som årets bedste abstract og for dertilhørende legater. – Det er en meget stor ære for mig, tusind tak.

Klummen

Af Jens Rikardt Andersen

Ind imellem læser man videnskabelige artikler, der konkluderer noget, man selv finder utroværdigt. Forklaringen kan naturligvis være, at man trænger til at få sin virkelighedsopfattelse korrigeret, men det kan også være, at avancerede analysemetoder ind imellem giver overraskende resultater, som ikke kan bekræftes senere, især i et multimodalt set-up. Mange tests giver øget risiko for type-1 fejl, dvs. at man finder noget, som ikke er sandt, men som fremkommer ved en statistisk tilfældighed. Shimizu et al. (Int Arch Allergy Immunol 2023;22;1-10. doi: 10.1159/000531970 – ahead of print) analyserede data fra 103.060 graviditeter om moderens D-vitamin indtagelse (spørgeskema) med endepunkt i barnets allergier i 3 års alderen. Der var 73.309 datasæt til rådighed (dvs. hvor der også var data fra barnet). Det er et meget stort antal, hvilket også øger risikoen for type-1 fejl, da varianserne bliver meget små. Til gengæld er risikoen for en type-2 fejl minimal (overse et fund, der burde være fundet). Resultatet var, at der ikke var sammenhæng mellem moders D-vitamin indtagelse og forekomst af astma, eczem eller atopisk dermatitis i 3 års alderen. Derimod fandtes en U-formet risiko for nasale, allergisk symptomer (rhinitis, rhino-conjunktivitis). Lav indtagelse og høj indtagelse af D-vitamin øgede risikoen signifikant. Fundet er svært at forklare, og det vil være rart, at se det bekræftet. Studiet er fra Japan, og man kunne godt forestille sig, at rådgivningen af gravide er mindre intensiv end i Danmark, hvilket måske kan forklare store forskelle i indtaget. 25% af de gravide indgik ikke i

undersøgelsen, og der kan være tekniske forklaringer. Det lader dog en tilbage med en tanke om, at vi måske ikke er helt sikre på det rette råd vedrørende D-vitamin indtagelse til gravide.

Jeg vidste ikke, at gravide har en øget forekomst af allergiske reaktioner, og at disse hyppigt er langvarige. En stor del af disse er fødevarer allergier. Et review om dette (Tufail et al. Food Sci Nutr 2023;11:4432-43) er publiceret for nyligt. Som jeg læser det har jeg meget svært ved at forstå de underliggende mekanismer, og dermed vurdere deres råd til graviditetskost. I øvrigt er rådene meget generelle og diffuse. Hvis du har forstand på det og interesse i det, så venligst læs artiklen og fortæl os andre, hvad det mon kan bruges til. Det er et narrativt review med alle de svagheder, der altid er i det design.

Hvor hyppigt forekommer føde-allergier hos før skole børn? Arámburo-Gálvez et al. (J Clin Med 2023;12:5095. doi: 10.3390/jcm12155095) sendte et valideret spørgeskema ud til forældrene til før skole børn i Mexico. 40% af forældrene svarede (n=810). De fandt estimerede prævalens-rater på:

- Lægediagnosticeret fødemiddel allergi – 5,3% (3,9-7,1) - nogensinde
- Immediate type fødemiddel allergi – 3,0% (1,9-4,4) – nogensinde
- Immediate type fødemiddel allergi – 1,6% (0,9-2,7) – aktuelt
- Fødevarer udløst anafylaksi – 1,1% (0,5-2,0) – nogensinde

De hyppigst rapporterede føde allergener var: mælk (0,5%), jordbær (0,4%), æg (0,3%), soya (0,3%)

Som forventet var eksisterende atopisk sygdom og familie anamnese med allergi signifikant relateret til immediate type allergiske reaktioner, og blandt de aktuelle patienter havde 77% været akut indlagt. Kun en enkelt angav at have fået recept på adrenalin til injektion.

Man kan altid diskutere, hvad man skal bruge sådanne tal til. Er det hyppigt eller sjældent og i forhold til hvad? Er det et tiltagende problem? Hvordan skal vi håndtere adrenalin til injektion i denne patientgruppe?

Deadline for indlæg til næste nyhedsbrev

Deadline for indlæg til næste nyhedsbrev er 13.12 kl 12 til Mette Holst via e-mail:

mette.holst@rn.dk

Skriv "DSKE nyhedsbrev" i emnefeltet.